

СТАНОВИЩЕ

за дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор”

Автор на становището: доц. д-р Бистра Кирилова Мизова, Софийски университет
„Св. Климент Охридски, Факултет по педагогика

Научна област: 1. Педагогически науки

Професионално направление: 1.2 Педагогика

Научна специалност: Теория на възпитанието и дидактика

Университет: Софийски университет „Св. Климент Охридски”

Факултет: Факултет по педагогика

Катедра: Дидактика

Тема на дисертацията: **Синергетичен модел на личностно ориентирано обучение за развитие на преносими ключови компетентности на учениците 5-7 клас**

Име на докторанта: Добриня Георгиева Велинова

Научен ръководител: проф. дпн. Яна Рашева-Мерджанова

Биографични данни за докторанта

Добриня Георгиева Велинова е родена на 20.02.1977 г. През 1996 г. завършва е средното си образование в гр. Хасково. През 2002 г. се дипломира като магистър в специалност «Българска филология» на Шуменски университет «Епископ Константин Преславски».

Отличава се с професионална отдаденост. От 2008 г. е хоноруван преподавател по български език и литература в Тракийския университет – филиал Хасково, а от 2013 г. до момента е учител по български език и литература в ОУ «Св. Климент Охридски» в гр. Хасково.

Данни за процедурата

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на катедра „Дидактика” – Факултет по педагогика, СУ „Св. Кл. Охридски”. По решение на ФС на Факултета по педагогика и след доклад на Декана със заповед на Ректора на Софийския университет Добриня Велинова е отчислена с право на защита.

Анализ на дисертацията и автореферата

Изследваният в дисертационния труд научен проблем е особено значим в светлината на съвременния дебат за бъдещето и качеството на образованието. Чрез своя изследователски принос докторантката прави опит да предложи свое актуално виждане за образованието и развитието на подрастващите и младите хора като личности на ХХІ век, а именно по пътя на синергетичното свързване на методологически парадигми, методически подходи и приложни модели в дизайн на личностно ориентирано обучение за формиране на преносими ключови компетентности.

Представеният дисертационен труд е с общ обем от 271 страници, от които 188 стр. основен текст, онагледен с 65 таблици и 11 фигури, богата справка за използваната литература, съдържаща 268 заглавия на библиографски и интернет източници (182 на кирилица и 85 на латиница), голям обем приложения, съдържащи експлораторен и диагностичен инструментариум на изследването.

В структурно отношение трудът притежава ясна и логическа конструкция, която осигурява плавност и съгласуваност между теоретико-методологическата рамка на изследването, неговата концептуално-методическа база и емпиричната му реализация.

Състои се от увод, три части, обобщение с изводи от емпиричното изследване и заключителни ескизи с философско-образователен характер.

Във въведението към дисертационния труд е очертана важността на избраната проблематика и са представени идейните основания на изследването, които са по посока търсене на педагогически решения за формиране на преносими компетентности чрез откриване на сечения между синергетическата теория за образованието, компетентностния подход и личностно ориентираното обучение.

В първата част докторантката демонстрира отлично познаване на ключови концепции от синергетическата философия на образованието, широка информираност и аналитичност относно ролята и възможностите на компетентностния подход в образованието и в частност относно идеята, че образованието трябва да съдейства, подпомага и стимулира формирането личностно и социално значими компетентности у обучаемите. Благоприятно впечатление прави добре аргументираните същност и особености на личностно ориентираното обучение и идеята за неговото синергетично-методическо обезпечаване с цел превръщането му в инструмент за развитите на основни преносими компетентности, както и задълбочен анализ на проблема за мотивацията в обучението като съществена предпоставка за тяхното овладяване.

Във втора част е представено едно цялостно виждане на докторантката за конкретните съдържателни, организационни, методически и процедурни параметри на емпиричното изследване като е акцентирано върху неговия лонгитюден характер, обхващащ наблюдаването и измерването на предварително определени признаци в продължение на 3 години. Подробно и последователно са представени основните компоненти от плана на опитното изследване. Описана е задълбочено и коректно цялостната изследователска методика в съответствие с конструирания концептуален синергетичен модел с неговите конкретни методологически, организационно-функционални и технологични параметри и е подчертан интегралният характер на тази методика.

По-нататък детайлно и пространно са представени и анализирани резултатите от проведеното лонгитюдно педагогическо проучване, чрез което се проследяват основни моменти във формирането на ключови преносими комплекси от знания, умения, нагласи и отношения при три групи изследвани лица по три учебни предмета (БЕЛ, Математика и Западен език). Потърсено е влиянието на различни фактори като пол, етнос, активност в процеса на обучение, специфика на учебния предмет и др. върху развитието на този тип компетентности. Дискутирани са резултати от проучвания на оценъчни и самооценъчни позиции на ученици, родители и учители относно ролята и привлекателността на личностно ориентираното обучение за изграждане на трансверсални компетентности.

Всички събрани в рамките на изследването данни са подложени на многопластов статистически анализ чрез процедури и техники на описателната и проверяващата статистика. Голямото разнообразие от данни и възможности за тяхната интерпретация и оценка е позволило на Добринна Велинова да направи важни изводи по посока на издигнатите изследователски хипотези, както и на обобщения с практико-приложна стойност. Сред тях като значим се откроява изводът, че за развитието на ключовите и трансверсални компетентности в максимално висока степен е необходимо реализирането на субект-субектни отношения в образователния процес, които да поставят ученика в центъра на обучението и да дадат възможност за пълноценна изява на всеки обучаван, според неговите възможности и желание, а също и да хармонизират отношенията между учениците и между учителя и учениците (Дис. труд., стр. 185).

Представеният **автореферат** отговаря на необходимите изисквания и отразява коректно в структурен и съдържателен план дисертационния труд.

Публикационна активност

Докторанката има седем публикации, които отразяват най-значимите резултати от дисертационното изследване. Сред тях са три статии в български реферирани издания, две статии в други стойностни специализирани списания с педагогическа насоченост, два доклада в сборници от научни педагогически форуми. Допълнително достойнство в публикационната активност на Добриня Велинова, което заслужава внимание, е фактът, че докторантката е публикувала два от своите материала на английски език, а също и че четири от публикациите са в партньорство с научния ръководител.

Научни приноси

Приемам за коректни и аргументирани формулираните от докторантката приноси на изследването от теоретичен и практико-приложен характер. В допълнение към това бих открила следните постижения на дисертационния труд:

1. Постигната е широкообхватност в разработването на избраната изследователска проблематика. Използван е многоаспектен подход при конструирането на дизайн на лично ориентирано обучение за формиране на преносими ключови. Създаденият дизайн е концептуално добре аргументиран и практически апробиран на локално равнище в рамките на обучението по три учебни предмета в рамките на три последователни учебни години.
2. Безспорно е, че в роден контекст съществуват значими изследвания в теоретико-концептуален план на проблеми, отнасящи се до образователния синергетизъм, компетентностния подход в образованието, персонифицираното и ориентирано към личността на ученика обучение, оценностяването на основни преносими компетентности в контекста на идеята за образование и учене през целия живот. За първи път обаче в България е направен успешен опит на научно приложно и на практическо равнище да се намерят пресечните точки между изброените педагогически проблемни полета и да се предложи комплексен модел на обучение като се проследят неговите ефекти за развитието на трансверсални компетентности в основното училище. Справедливо признание затова заслужават изследователските усилия, вложени от докторантката Добриня Велинова.
3. Осъществено е стойностно емпирично изследване с лонгитюден характер. В неговия цялостен замисъл могат да се открият елементи на дизайн-базирано изследване, на формиращо изследване, както и компоненти, характерни за корелационните изследователски планове. Това решение на докторантката да „миксира“ разнообразни изследователски практики с цел постигането на максимална яснота и набиране на богата емпирична информация за изследваните феномени е оригинално и определено има своите неоспорими достойнства.
4. Разработен е богат набор от авторски инструменти с диагностична и експлораторна изследователска насоченост по проблеми, свързани с формирането на преносими ключови компетентности, проучване на привлекателността на лично ориентираното обучение за учениците и удовлетвореността на родители и учители като участници в отворена синергетична образователна среда. Инструментариумът може да бъде полезен за други изследователи, работещи по сходна проблематика.

Препоръки и въпроси

Добринна Велинова е планирала и реализирала многопланово изследване, което ѝ е дало възможност да получи голямо количество разнообразни и интересни резултати. В същото време именно те провокират и множество въпроси, един от които ми се иска да отправя към докторантката.

В дисертационния труд на базата на статистическия анализ и извод е посочено, че върху формирането на преносими ключови компетентности влияние (макар и по-слабо в сравнение с фактори като пол, учебната активност и др.) имат етническата принадлежност на учениците и спецификата на учебния предмет. Как бихте интерпретирали съдържателно това влияние и по-точно, кои от параметрите, респ. аспектите на етническата принадлежност и спецификата на учебния предмет би следвало да вземат под внимание учителите най-непосредствено, за да осъществяват обучение, целящо високо развити преносими ключови компетентности?

Заключение

Представената дисертация, разработена от Добринна Велинова, отговаря на стандартите и изискванията, предявявани към академични трудове за придобиване на образователна и научната степен „доктор”

Разработеният дисертационен труд показва задълбочените изследователски умения на Добринна Велинова и професионалната ѝ отдаденост като педагог. **Очертаните постижения в разработката и безспорните приноси на докторантката ми дават основания да дам положителна оценка на представеното дисертационно изследване и да подкрепя присъждането на образователната и научна степен „доктор” на Добринна Георгиева Велинова в Професионално направление 1.2 Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика).**

София, 11.03.2019 г.

Автор на становището:

доц. д-р Бистра Мизова